

Секція: Світове господарство і міжнародні економічні відносини

Діалектика економічної та політичної складових європейської інтеграції

Бrenzovich Катерина Степанівна,

кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

В контексті подій останніх декількох місяців 2015 року, що торкнулися всіх аспектів життя європейців – розподілу фінансових ресурсів, соціальних взаємовідносин та, найголовніше, безпеки життя громадян об'єднання - проблема взаємозв'язку і суперечностей політичної та економічної складових європейської інтеграції набуває особливої актуальності. Криза в об'єднаній Європі поступово виходить за межі економічної площини, що без сумніву, є загрозливою ознакою та вагомим викликом на шляху подальшого існування Євросоюзу. Нестабільність окремих економік, зумовлена зовнішніми борговими зобов'язаннями, вже не є головним предметом дискусій і обговорень, оскільки нездатність об'єднання вирішувати поточні фінансові проблеми, як виявилось, є наслідком кризи політичного характеру.

Аналіз рішень та позицій національних урядів країн-членів ЄС за останні декілька років підтверджує той факт, що після останнього, найбільш масштабного розширення ЄС 2004 року, досягнення консенсусу при вирішенні важливих загальноєвропейських питань стає все складнішим процесом, оскільки уряди країн-членів (насамперед, «наймолодших»), все частіше приймають рішення, що суперечать загальноєвропейським принципам, протестують проти вказівок Брюсселя задля збереження спокою всередині країни та досягнення внутрішньополітичних цілей. На просторі об'єднання все більшої популярності набуває «євроскептицизм» як супротив подальшому поглибленню інтеграції та пануванню Франції та Німеччини. Невеликим та відносно слабким членам ЄС відстоювання державної незалежності та протистояння найбільш радикальним формам інтеграції представляється шансом впливати в майбутньому на політичний та економічний розвиток Старого Світу [1, с.5].

На противагу, у старій Європі, як реакція соціуму на приєднання десяти нових членів та суперечливі наслідки такого приєднання, з'являється феномен «втоми від розширення» (“enlargement fatigue”). В основі цього соціально-політичного феномену лежить переконання, що територіальне розширення стає перешкодою на шляху інституційної трансформації регіонального об'єднання та поглиблення реформ. В основі таких настроїв у «старих» членах Європи є низка об'єктивних і часто негативних соціально-економічних ефектів, що виявилися після «східного» розширення ЄС (загальне погіршення макроекономічних показників, зростання безробіття у найбільш заможних членах ЄС, погіршення ситуації із рівнем злочинності). Так, приєднання у 2004 році десяти нових членів збільшило населення ЄС на 74,722,685 осіб (або на 19,57%), територію - на 737,690 кв. км. (на 17,97), однак при цьому сукупний ВВП ЄС зріс лише на 8.88%, а ВВП на душу європейського населення відповідно знизився з 20,200 до 18,394 дол. США (-8.94%) [2]. Противники наступного розширення ЄС, оперуючи очевидними статистичними даними, стверджують, що подальше «горизонтальне», тобто територіальне розширення ЄС, стане на заваді подальшій політичній та економічній інтеграції.

Слід нагадати, що створення галузевого спільного ринку після Другої світової війни, що об'єднало країни-засновниці ЄС за інтересами у вугільній, сталеливарній промисловості та атомній енергетиці (як відомо, основу сучасного ЄС сформували три організації - Європейська спільнота вугілля і сталі, Європейське економічне співтовариство, Євроатом), відбувалося саме з політичною метою - примирення конфліктуючих між собою країн Європи та об'єднання зусиль у протистоянні з СРСР. Як зазначалося у Декларації Шумана, «...таке об'єднання теоретично і фізично унеможливить війну між Францією та Німеччиною, і...змінить долі регіонів, що довгий час працювали на виробництво зброї і самі ж він неї постійно потерпали» [3]. В подальшому галузеві інтереси були розширені, інституційна будова об'єднання значно ускладнилася, а політична складова інтеграції охопила не тільки проблеми європейських міждержавних взаємин, але й питання зовнішньоекономічних відносин та

зовнішньої безпеки. Таким чином, втілення політичного задуму із економічною формою реалізації призвів до поглиблення політичної інтеграції, що підтверджує взаємозалежність, як одну зі сторін діалектичного зв'язку економіки та політики у євроінтеграційних процесах.

Іншим фактом, що свідчить про необхідність пошуку балансу в співвідношенні політичної та економічної складових інтеграції, є те, що політична інтеграція є необхідною передумовою для глибокої і ефективної економічної інтеграції. Це підтверджують як наукові дослідження, так й історичні факти. Прикладом може бути монетарна чи фіскальна сфера. У дев'ятнадцятому столітті в Європі існував Латинський монетарний союз, що функціонував на базі франка для Франції, Бельгії, Швейцарії та Італії, а також Скандинавський монетарний союз між Швецією, Данією та Норвегією. Обидва союзи розпалися через відсутність центральної інституції щодо регулювання спільної монетарної політики та відмінні фіскальні політики держав, вмотивовані внутрішніми інтересами учасників [4]. Сьогодні інтеграція фіскальної політики є проблемним питанням для ЄС, затримка із вирішенням якого негативно відображається на здатності об'єднання врегулювати внутрішньоекономічні кризи та стримувати поширення негативних процесів з «проблемних» країн на «стабільні», і, відповідно, на можливості утримання стабільності у євроні.

Якщо ретроспектива інтеграційних процесів дає змогу проаналізувати негативний досвід інших інтеграційних об'єднань, то застосування прогностичного підходу на базі використання реальних статистичних даних ЄС, дає змогу оцінити потенційно позитивний вплив поєднання політичної та економічної інтеграції на соціально-економічні показники ЄС загалом. Так, дослідження, спрямоване на виявлення економічних ефектів економічної та політичної інтеграції [5], вказує, що загальний вплив економічної інтеграції за відсутності політичної, та навпаки, політичної за відсутності економічної, на добробут, інновації та економічне зростання є неоднозначним. В той же час, поєднання політичної та економічної інтеграції позитивно впливає на конкурентне

середовище, сприяє інноваційному розвитку підприємств і в цілому має взаємодоповнюючий економічний ефект.

Наведене доводить, що між економічною та політичною складовою інтеграції існує діалектичний, водночас взаємодоповнюючий та взаємозаперечливий, зв'язок. Брак політичної рівноваги та інтеграції в союзі послаблює позиції ЄС на світовому просторі та відволікає наднаціональні інституції від вирішення важливих проблем економічного розвитку. Тому, за існуючих масштабів об'єднання (територіальних та ресурсних), стримування негативних кризових процесів, вирішення питань соціального характеру (в тому числі, спричинених міграційними процесами) та протистояння зовнішнім загрозам, потребуватиме більш консолідованого прийняття рішень, надання пріоритету питанню існування ЄС як цілісного і політично єдиного організму. Загальний економічний добробут в об'єднанні, без сумніву, неможливий за відсутності політичного компромісу.

Список використаних джерел

1. Врадій О. Європейський Союз у процесі соціально-політичних трансформацій / О. Врадій // Дослідження світової політики: Збірник наукових праць. – 2009. – С. 145–156.
2. The EU enlargement 2004 [Електронний ресурс] // Wikipedia – Режим доступу до ресурсу: http://en.wikipedia.org/wiki/2004_enlargement_of_the_European_Union#endnote_4.
3. The Schuman Declaration (Full text) – 9 May 1950 [Електронний ресурс] // The EU official website – Режим доступу до ресурсу: http://europa.eu/about-eu/basic-information/symbols/europe-day/schuman-declaration/index_en.htm.
4. McDonnell T. European Monetary Union: Doomed to fail or just another Stepping Stone? [Електронний ресурс] / Tom McDonnell // 16 May 2012 – Режим доступу до ресурсу: <http://www.socialeurope.eu/2012/05/european-monetary-union-doomed-to-fail-or-just-another-stepping-stone/>.
5. Brou D. Economic integration, political integration or both? [Електронний ресурс] / D. Brou, M. Ruta // Journal of the European Economic Association. – 2011. – Volume 9, Issue 6. - Режим доступу до ресурсу: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1542-4774.2011.01037.x/pdf>.